

EMN INFORM¹

Imigrácia zahraničných študentov do EÚ

1. Úvod

Tento EMN Inform predstavuje najdôležitejšie výsledky štúdie EMN „Imigrácia zahraničných študentov do EÚ“². Štúdia poskytuje prehľad imigračných politík a politík mobility, ktoré sa v súčasnosti uplatňujú v členských štátoch a ktoré umožňujú vstup zahraničných študentov na územie EÚ. Tieto politiky majú za cieľ prilákať a uľahčiť vstup zahraničných študentov do EÚ a zároveň predchádzať zneužívaniu inštitútu zahraničného študenta pri migrácii do EÚ. Ťažiskom štúdie je migrácia zahraničných študentov do EÚ. Štúdia nezahŕňa migrantov, ktorí prišli do EÚ za iným účelom, dokonca ani keď sa následne rozhodnú v EÚ študovať.³

2. Kľúčové závery

- V rámci legislatívy EÚ prebieha aproximácia národných legislatív v oblasti podmienok vstupu a pobytu; rozdiely však existujú tak v politikách, ako aj v praxi na národnej úrovni, napríklad pri vstupe na pracovný trh počas a po ukončení štúdia, a vo vzťahu k výhodám poskytovaným zahraničným študentom pri vstupe na trh práce a počas pobytu vo všeobecnosti.
- Tieto rozdiely sú spojené najmä so špecifickým strategickým a politickým prístupom členských štátov a s rozsahom, v akom národné politiky podporujú imigračný potenciál zahraničných študentov z dlhodobého hľadiska.
- V praxi pretrvávajú prekážky, ktoré treba riešiť, ak má dôjsť k účinnej implementácii politík EÚ a národných politík, aby existencia samotných prekážok neobmedzovala rozhodnutie zahraničných študentov pri ich výbere členského štátu a štúdia v ňom.
- Ďalšie legislatívne opatrenia na úrovni EÚ pravdepodobne podstatne prispievajú k dosiahnutiu celkového cieľa, aby bola EÚ vnímaná ako svetové centrum výnimočnosti vo vzdelávaní zlepšením podmienok vstupu, práv počas pobytu, vrátane mobility a poskytnutím záruk pre štátnych príslušníkov tretích krajín v súlade s cieľmi Zmluvy.

¹ Poznámka: Tento EMN Inform vypracovala Európska migračná sieť (EMN), ktorá na kolektívnej báze zahŕňa Európsku komisiu, vrátane poskytovateľov služieb Európskej komisii (ICF GHK-COWI) a Národných kontaktných bodov EMN (NKB EMN). Tento materiál nemusí nevyhnutne predstavovať názory a stanoviská Európskej komisie, ICF GHK-COWI alebo NKB EMN a autori EMN Informu nie sú jeho závermi viazaní.

² Štúdia vychádza z národných správ 24 členských štátov: **Rakúsko, Belgicko, Bulharsko, Cyprus, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Nemecko, Grécko, Maďarsko, Írsko, Taliansko, Lotyšsko, Litva, Luxembursko, Holandsko, Poľsko, Portugalsko, Slovenská republika, Španielsko, Slovinsko, Švédsko, Spojené kráľovstvo** a **Nórsko**. Národná správa **Malty** bude čoskoro tiež sprístupnená na stránke EMN.

³ Pojem „študent“ v princípe vymedzuje Smernica 2004/114/ES o podmienkach vstupu štátnych príslušníkov tretích krajín na účely štúdia, výmen žiakov, neplateného odborného vzdelávania alebo dobrovoľnej služby (dostupné na <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:375:0012:0018:En:PDF>), hoci ani širšie kategórie študentov štúdia nevyvylúčila, najmä tam, kde (pomerne) podstatné množstvo študentov migrovalo do EÚ za účelom štúdia (napr. odborné vzdelávanie a ďalšie vzdelávanie). NB: **Írsko**, **Dánsko** a **Spojené kráľovstvo** sa na prijatí smernice nezúčastnili a nie sú preto ňou viazaní, rovnako ani **Nórsko**.

3. Hlavné zistenia

Zahranční študenti predstavujú významný podiel občanov z krajín mimo EÚ žijúcich v členských štátoch

V roku 2011 bolo štátnym príslušníkom tretích krajín vydaných viac než 2 milióny prvých povolení na pobyt; z toho bolo 21% vydaných na účely vzdelávania. Zo všetkých nových povolení na pobyt na účely vzdelávania bolo v roku 2011 takmer 190 000 vydaných na účely štúdia v zmysle Smernice o študentoch 2004/114/ES, ktorá upravuje podmienky prijatia štátnych príslušníkov tretích krajín na účely štúdia, výmen žiakov, neplateného odborného vzdelávania alebo dobrovoľnej služby a okrem iného stanovuje aj podmienky pobytu a prístupu k trhu práce.

Dôležitosť a pridaná hodnota zahraničných študentov sú široko uznávané kategórie

Dôležitosť a pridaná hodnota zahraničných študentov je široko uznávaná a zahraniční študenti sú vnímaní ako potenciálny zdroj kvalitných zručností zodpovedajúcich potrebám trhu práce v špecifických oblastiach. Politiky vzdelávania EÚ sa dôrazne zameriavajú na potrebu pokroku v procese vytvorenia centra výnimočnosti z EÚ v oblasti vzdelávania a výchovy, a za týmto účelom sa EÚ zapája do širokého spektra iniciatív, vrátane pravidelných politických dialógov, bilaterálnych dohôd a programov mobility.

Členské štáty vypracovali národné stratégie na prilákanie zahraničných študentov, ktoré tvoria základ vnútroštátnej politiky

Politiky členských štátov sa často odvíjajú od národnej stratégie zameranej na prístup k vzdelávaniu a na prezentovanie členskej krajiny ako atraktívnej cieľovej krajiny pre zahraničných študentov. Niektoré národné stratégie akcentujú získavanie kvalifikovaných študentov (najmä študentov s magisterským a doktorandským vzdelaním) v rámci širšieho politického kontextu prilákať vysokokvalifikovaných pracovníkov na domáci pracovný trh s cieľom uspokojiť oblasti s nedostatkovými zručnosťami.

Členské štáty uplatňujú širokú škálu opatrení na získavanie zahraničných študentov v súlade so svojimi národnými politikami a strategickými prioritami.

Členské štáty kladú dôraz na poskytovanie informácií s cieľom zabezpečiť kvalitnú informovanosť študentov o programoch a poskytovaných službách a o poskytovaní štipendií a možnostiach finančného zabezpečenia s tým, že tieto možnosti sa často zacielujú na tie krajiny pôvodu, s ktorými má členský štát uzatvorenú bilaterálnu dohodu. Za uplynulé roky členské štáty začali poskytovať a aj posilnili výučbu akademických študijných programov v angličtine namiesto domáceho jazyka.

Flexibilné postupy prijímacieho konania uľahčujú vstup, hoci zahraniční študenti v niektorých prípadoch stále čelia administratívnym problémom a stretávajú sa s rôznymi druhmi poplatkov za žiadosti o udelenie víz a za povolenia na pobyt.

Smernica o študentoch 2004/114/ES stanovuje všeobecné podmienky pre vstup a pobyt v EÚ prekračujúci 3 mesiace. Členské štáty v záujme uľahčenia vstupu zaviedli flexibilné postupy prijímacieho konania zahŕňajúce rozličné víza alebo povolenia na pobyt vydávané v závislosti od účelu a dĺžky štúdia, ako aj žiadosti vybavované v rámci zrýchleného postupu s cieľom uľahčiť zahraničným študentom formálne náležitosti. Študenti z tretích krajín však stále čelia problémom v dôsledku vnútroštátnych predpisov ohľadom podávania žiadostí o udelenie víza/povolenia na pobyt, ako napr. povinnosť navštíviť osobne konzulárny úrad členského štátu. V rámci EÚ sa uplatňujú rôzne politiky, najmä pokiaľ ide o účtovanie poplatkov za spracovanie žiadostí o udelenie víza a žiadostí o povolenie na pobyt. V niektorých členských štátoch sa tieto postupy pre zahraničných študentov zjednodušili alebo dokonca zrušili; v iných sa poplatky za povolenie k pobytu za uplynulé roky výrazne zvýšili.

Počas štúdia majú v rámci členských štátov EÚ zahraniční študenti všeobecný nárok na rôzne výhody s tým, že niektoré krajiny poskytujú priaznivejšie podmienky, i keď v praxi prekážky stále pretrvávajú, najmä vo vzťahu k zamestnávaniu.

Väčšina členských štátov poskytuje zahraničným študentom rôzne počas ich pobytu výhody, ako aj možnosť sprevádzania rodinnými príslušníkmi. Počas štúdia majú zahraniční študenti prístup na pracovný trh, a v niektorých prípadoch aj možnosť samostatnej zárobkovej činnosti. Niektoré členské štáty ponúkajú zahraničným študentom neohraničený prístup na pracovný trh, iné si vyhradzuju možnosť obmedziť prístup na trh práce na určité hospodárske odvetvia a v závislosti od potrieb národného trhu práce, alebo môžu obmedziť prístup študentov počas prvých mesiacov ich štúdia. V praxi však prekážky pre zahraničných študentov stále pretrvávajú, dokonca aj tam, kde sa pracovná činnosť povoľuje, napr. v dôsledku obmedzení na trhu práce.

Po ukončení štúdia zahraniční študenti môžu požiadať o povolenie zostať v krajine na iné účely ako štúdium v súlade s príslušnými vnútroštátnymi podmienkami. Prístup k zamestnaniu, samostatnej zárobkovej činnosti a k možnostiam hľadať si prácu poukazuje na rôznorodosť prístupov členských štátov v súlade s ich národnými politikami.

Po ukončení štúdia môžu absolventi vo väčšine členských štátov podať žiadosť o príslušné pracovné povolenie / povolenie zostať v členskom štáte aj z iných dôvodov než na účely štúdia. Obmedzenia sa môžu týkať druhu zamestnania, ktoré môžu zahraniční študenti – absolventi obsadiť, napr. dôležitým kritériom je ukončenie akademického programu alebo v niektorých prípadoch stanovenie minimálnych mzdových požiadaviek. Väčšina členských štátov povoľuje možnosť samostatnej zárobkovej činnosti, hoci sa možno stretnúť aj s požiadavkou, aby absolvent preukázal prístup k investičným prostriedkom. Za uplynulé roky niektoré členské štáty zaviedli nové programy zamerané na udržanie si absolventov – podnikateľov z tretích krajín. V niektorých prípadoch absolventom z tretích krajín možno ponúknuť isté obdobie na nájdenie si práce v členskom štáte; tieto podmienky sa odlišuju v závislosti od výšky podpory, ktorá je k dispozícii počas dĺžky pobytu; pričom táto môže trvať až do 18 mesiacov.

Väčšina členských štátov zaznamenala prípady zneužitia „inštitútu študenta“ na imigráciu do EÚ, hoci sa to za výrazný problém považovalo iba v troch členských štátoch.

Vo vzťahu k zneužívaniu 'inštitútu študenta' na imigráciu do EÚ sú štatistické údaje veľmi obmedzené; väčšina členských štátov však zaznamenala niekoľko prípadov zneužitia, i keď tie možno považovať za výrazný problém iba v prípade troch členských štátoch. Rozličné typy zneužitia zahŕňajú prekročenie povolenej dĺžky pobytu, nenavštevovanie študijného programu, predloženie žiadosti o udelenie azylu po vstupe do krajiny na základe povolenia na štúdium a výkon zamestnania v rozpore so zákonom stanovenými podmienkami. Na boj proti zneužívaniu (členské) štáty využívajú rôzne opatrenia. Medzi tieto patria: systémy na kontrolu dosiahnutého vzdelania a zručností s cieľom uistiť sa, že dôvody vstupu zahraničných študentov zodpovedajú študijnému programu; zavádzanie licenčných a/alebo inšpekčných režimov s cieľom preveriť, či aj akademické inštitúcie nezneužívajú povolenia na štúdium, či zavádzanie samoregulácie vo vzdelávaní umožňujúcej prijímanie študentov prostredníctvom tzv. kódexov slušného správania.

Medzinárodná spolupráca predstavuje účinný nástroj na prilákanie zahraničných študentov

Prístup zahraničných študentov k vzdelávaniu môže uľahčiť medzinárodná spolupráca, v podobe širokej škály bilaterálnych a multilaterálnych dohôd, dohodnutých často v rámci širšie koncipovaných strategických cieľov, napr. na uspokojenie potrieb pracovného trhu alebo uľahčenie obchodu. Priame dohody sa podpisujú aj medzi jednotlivými univerzitami a vysokými školami (verejnými aj súkromnými) a inštitúciami z tretích krajín. Programy mobility EÚ sú účinné pri poskytovaní príležitostí pre študentov, nielen pokiaľ ide o štúdium v konkrétnom členskom štáte EÚ, ale aj o možnosť voľného pohybu na území iných členských štátov v záujme prístupu k ďalším študijným programom. S cieľom uľahčiť vstup zahraničného študenta niektoré členské štáty pristúpili k zmenám vo vlastných štandardných procesoch podávania prihlášok na štúdium, ide napr. o uľahčenie postupov pre študentov programu Erasmus Mundus, vrátane zjednodušenia administratívnych procesov.

Celkový vplyv zahraničných študentov na členské štáty EÚ je pozitívny

Vo všeobecnosti sa tento vplyv považuje za pozitívny s tým, že zahraniční študenti v niektorých prípadoch podstatne prispievajú k príjmovej stránke národných rozpočtov platbami poplatkov za vzdelávanie a v rámci lokálnych trhov práce a ekonomík pomáhajú aj príspevkami súvisiacimi s ich zamestnaním a výdavkami, najmä pokiaľ ide o náklady na živobytie. Niet veľa dôkazov o tom, že by zahraniční študenti predstavovali konkurenciu pre študentov príslušného národného štátu vo vzťahu k študijným možnostiam. Pokiaľ ide o únik mozgov, nepokladá sa to za zdroj veľkých obáv, i keď členské štáty prijali opatrenia, aby tomuto javu predchádzali.

Ďalšie informácie

Ďalšie informácie o tomto EMN Informe a/alebo o akýchkoľvek iných aspektoch EMN môžete získať na: HOME-EMN@ec.europa.eu.

Spracované: marec 2013